

Lliures a la fi

Sud-àfrica ja és un estat democràtic. El procés electoral, malgrat algunes mancances, ha acabat definitivament amb el règim de l'apartheid, i ara, Nelson Mandela serà el pròxim president d'un país que vol reconciliar-se.

L'home surt a la tribuna vestit impecablement i balla quatre passes amb les matrones del cor musical. Després s'acosta al micròfon, el posat digne, els cabells blancs, la mirada tranquil·la i la corbata al seu lloc: "Som lliures a la fi". Nelson Mandela i el Congrés Nacional Africà han arribat a la fi d'un llarg trajecte.

El sufragèxtasi. El camí cap a les primeres eleccions multirracials no ha estat un camí de roses. Al principi, el Partit Nacional de Frederik de Klerk va posar tants pals a les rodes com va poder. Va arribar a proposar un sistema copresidencialista, una federació de races i altres subterfugis. El 1992 va esclatar l'*inkathagale*, un escàndol que va destapar les relacions deshonestes entre la policia i un dels bàndols en la crònica guerra civil entre el Congrés Nacional Africà (ANC) i el partit zulu Inkatha de Mangosuthu Buthelezi.

No va ser fins al 1993 que De Klerk va acceptar la via del sufragi universal, directe i proporcional. A partir d'aleshores, l'entesa entre l'ANC i el Partit Nacional va avançar a passes de gegant. Es va fixar la data dels comicis i es va acordar una nova Constitució provisional. Buthelezi es va despenjar del carro, temerós de perdre els privilegis concedits per Pretòria, però la reforma va continuar amb determinació.

Les primeres enquestes indicaven que l'ANC podia assolir més d'un 70% dels vots, per damunt dels dos terços que la nova carta magna exigia per a qualsevol modificació. El Partit Nacional es quedava, aparentment, entre el 10 i el 15% dels sufragis. De Klerk va desenterrar tots els fantasmes: calia impedir la supremacia negra i el triomf d'una conspiració boltxevic. La veritat era que, malgrat l'ensulsiada del comunisme arreu del món, el Partit Comu-



Nelson Mandela, un símbol de la lluita contra l'apartheid, va poder votar després d'anys de lluita i empresonament. Ara, el líder de l'ANC té el gran repte de presidir un país en harmonia interracial.

nista Sud-africà mantenia la seva antiga aliança amb el Congrés i ocupava quasi la meitat dels llocs a les llistes de candidats de l'ANC.

Una altra font de crispació, molt més preocupant, era l'espiral de violència que, des de l'alliberament de Mandela, havia sotragat el país. Prop de 15.000 morts en quatre anys era un balanç nefast per a la nova democràcia i podia impedir la represa econòmica que tant l'ANC com la societat en general necessitaven per a garantir la futura estabilitat política. Les calaverades de l'ultradreta no afegien gaire optimisme al panorama.

El sol va començar a despuntar quan Buthelezi va anunciar, pocs dies abans dels comicis, que entrava en el joc. En un viratge dramàtic i inexplicable, el dirigent zulu va acceptar de prendre part en el procés a canvi del reconeixement constitucional de la monarquia zulu. De sobte, com per art d'encantament, la guerra es va esvaïr i els simpatitzants de l'una formació i de l'altra van deixar d'assassinar-se.

Una darrera ronda de desastres va fer tornar núvols de tempesta al paisatge pre-electoral: 48 hores abans que obrissin els col·legis electorals, un cotxe-bomba va trencar la calma dominical al centre de Johannesburg. L'endemà, dues explosions més sembraven el pànic al suburbi de Germiston i prop de Pretòria. El segon dia de les votacions, un altre vehicle esclatava a la zona de sortides internacionals del principal aeroport del país.

Amb un balanç de vint-i-un morts, l'onada de terror hipotecava l'èxit de les eleccions. Però una insòlita batuda policial desarticulava, en poques hores, els grups responsables dels diversos atemptats. Senyal, entre altres coses, que la policia ja tenia identificats amb anterioritat els potencials desestabilitzadors.

Entre els detinguts hi havia diversos militants del neonazi Moviment de Defensa Afrikaner, un policia i un altre policia a la reserva.

Les jornades electorals. La votació del primer dia, destinada a malalts, disminuïts, persones d'edat i residents a l'estranger, va provocar escenes d'una tendresa i d'una joia inoblidables. L'endemà al matí, Nelson Mandela votava per primer cop en setanta-cinc anys. De Klerk, Buthelezi i la resta de líders dipositaven la seva papereta tot augurant l'inici d'una nova era. La nova Constitució, la nova bandera i el nou himne de l'estat entraven en vigor. Era l'hora d'una solemnitat llargament desitjada, que no permetia el retorn al passat.

Un altre fenomen, aquest cop de tipus logístic, va estar a punt de dinamitar les il·lusions del moment. La Comissió Electoral Independent, creada a finals de l'any passat per garantir la imparcialitat dels comicis, començava a mostrar la seva ineptitud. Un seguit d'incidents va estar a punt de convertir una ocasió històrica en un desengany memorable.

Els embolics es van encadenar, l'un darrere l'altre. Primer, la Comissió va prendre la sàvia decisió d'afegir uns adhesius d'Inkatha a les butlletes, atesa l'entrada tardana d'aquesta formació en el procés. Quan va arribar l'hora de votar, els adhesius no apareixien enlloc. Tampoc no hi havia prou paperetes, ni tinta invisible, ni urnes... Inkatha va formular una irada protesta, a la qual es va afegir més tard l'ANC. El jutge Kriegler, president de la Comissió, va comparèixer davant les càmeres per anunciar que havia sol·licitat a De Klerk que decretés una pròrroga de vint-i-quatre hores, la qual cosa allargava les votacions a quatre dies.

L'opereta no es va acabar aquí. Per afrontar la manca de butlletes, la Comissió en va fer imprimir uns quants milions més d'un dia per



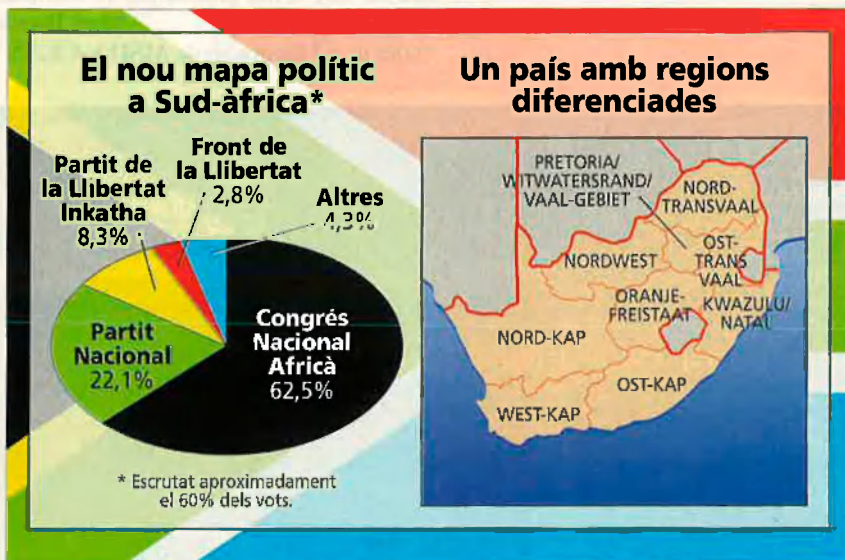
L'Inkatha de Buthelezi, principal obstacle de la pau a Sud-àfrica fins fa poc, va amenaçar de sabotejar les eleccions. Afortunadament, la seva participació en la contesa va esvaïr definitivament els dubtes sobre l'estabilitat de la nova democràcia.

urnes, no s'havia comptabilitzat ni la meitat de l'escrutini. El retard en la proclamació dels resultats definitius, que segons la llei electoral podia produir-se fins a deu dies després de les votacions, amenaçava d'alterar la sessió d'investidura presidencial, prevista en principi per a dimarts dia 10 de maig. Alguns es preguntaren per què el recompte no s'havia confiat als professionals del ministeri corresponent. Altres proposaren els preparatius perquè les eleccions de 1999 comencessin el mes vinent.

Un espectre polític inèdit. Per fortuna, les ensopegades de la Comissió passaran als mals endreços de l'anècdota històrica. El que quedarà serà el canvi fonamental en el règim sud-africà i l'entrada de noves forces, representatives i legítimes, en l'espectre polític. Per primera vegada, el Parlament de Ciutat del Cap, el Govern i la trona presidencial estaran dominats per cares negres.

No cal dir que l'ANC s'ha emportat una victòria contundent, que satisfà les expectatives dels militants i evita l'evident frustració –i conflictivitat– que hauria provocat la seua desfeta a les urnes. La formació de Mandela, però, no assoleix la majoria abassegadora que pronosticaven les enquestes. Aquest fet introdueix un important element d'equilibri; un factor crític que pot impulsar la reconciliació de què parlava Mandela en el seu discurs de la victòria. Els resultats del Partit Nacional tampoc no són tan desastrosos com apuntaven algunes mostres d'opinió, circumstància que impedeix el ressentiment de l'antiga *nomenklatura*. La futura missió de Frederik de Klerk serà fonamental, i per tant el procés de reformes que ell va engegar fa quatre anys no podrà ser percebut com un simple suïcidi polític. L'abandó del poder i, més important encara, la renúncia a intervenir en el futur del país, no penjaran tota la vida, com una fulla, de l'esquema del líder blanc.

La pràctica desaparició d'altres forces políti-



ques, com el Congrés Panafricanista, el Partit Democràtic o el conservador Front de la Llibertat, fan créixer el paper del Partit Nacional com a alternativa de futur.

Només l'Inkatha de Buthelezi supera aquell 5% de vots que pot obrir-li les portes, segons la Constitució, del nou govern d'unitat nacional.

Les noves Sud-àfriques. Per províncies, els resultats són molt més interessants que a escala estatal. A cinc de les nou demarcacions l'ANC obtenia majories aclaparadores, en algun cas concret (el nord del Transval, per exemple) rondant la barrera del 90% dels vots. A la regió central de Johannesburg i Pretòria, en canvi, el Congrés tot just arribava a la majoria absoluta, amb el Partit Nacional sumant entorn a un 25%, i els partits menors emportant-se prop d'un 20%. Aquesta província, coneguda amb les sigles PWV, és el centre econòmic del país i és la més poblada. Amb aquest resultat, per sota la mitjana nacional, l'ANC patia aquí una relativa davallada de vots que ajudava a contenir els seus resultats globals.

El recompte més sorprenent va ser el dels vots corresponents a les dues províncies de ponent. Al nord del Cap, la formació de Mandela amb prou feines podia assolir la meitat dels vots, i al Cap Occidental perdia estrepitosament davant l'avanç dels xicots de Frederik de Klerk. A qualsevol altre país del món, en situació de normalitat, una correlació de forces similar hauria estat valorada com un toc d'alerta relatiu. Però a Sud-àfrica, aquestes eleccions eren les de l'alliberament, i per a l'ANC perdre Ciutat del Cap era percebut com un cop baix.

Alguns analistes ja havien apuntat, abans de les eleccions, que l'ANC podria perdre en massa el vot de la població mestissa. Així va ser. El Cap havia estat una de les zones on les revoltes dels vuitanta, contra el règim de P.W. Botha, haurien esclatat amb més força. En un



El procés electoral ha registrat algunes irregularitats. Però, finalment, tots els problemes s'han pogut resoldre sense repercussions negatives.

viratge inesperat, la comunitat mestissa –majoritària a la regió– oferia el seu suport als hereus de l'apartheid. La por de l'africanització, les afinitats culturals –els mestissos parlen afrikaans i s'enquadren en l'Església reformada holandesa, igual que els seus germans blancs– i l'habilitat del Partit Nacional, convergien per a ressaltar el fet diferencial de la Sud-àfrica occidental.

Un fenomen similar aflorava a la província del Kwazulu-Natal, on la majoria dels zulus afirmaven la seva condició ètica afavorint l'Inkatha de Buthelezi. Malgrat la seua aparició de darrera hora, i desafiant tots els pronòstics, el líder zulu aplicava un fort correctiu a les aspiracions de l'ANC. La retòrica unitarista i centralista del Congrés patia un fort revés, si més no en terra zulu. Per contra, l'Inkatha obtenia un suport ridícul a l'àrea de Johannesburg, entre la immigració zulu, fet que afeblia la seva opció a nivell estatal. Buthelezi s'havia de replegar al reducte de l'antic regne zulu.

El secessionisme zulu serà potser el problema principal que haurà d'afrontar Mandela, si el seu menyspreu a Buthelezi i tot el que representa passa per davant del pragmatisme dialogant que l'ha caracteritzat en el tracte amb altres opcions. La brega amb Inkatha contrasta amb el festeig quasi ruboritzant amb l'extrema dreta afrikana del general Constand Viljoen, que no ha pogut superar la barrera del 5% dels vots, o amb partits condemnats a l'exili polític, com el Congrés Panafricanista o el Partit Democràtic.

Mandela ha fet sonar la campana de la reconciliació entre blancs i negres. El veritable repte de futur, però, serà més aviat conciliar les tres Sud-àfriques que han emergit d'aquestes eleccions històriques. La del Congrés –africana, hegemònica, alliberada–, la de ponent –mestissa, diversa, atemorida– i la dels zulus –monàrquica i bel·licosa–. Els conflictes i la llibertat del demà passen per la identitat nacional, ja no per la raça.

Alfred Bosch
(amb la col·laboració de MSHA-CEAN)

LA VILA JOIOSA 1994

DOTACIÓ
300.000 Pessetes

EXTENSIÓ
8 fulls o menys

PRESENTACIÓ
a dos espais, per quintuplicat, amb plicu i lema

ADMISSIÓ
fins al 27 d'agost de 1994

INFORMACIÓ
demaneu-ne les bases a l'Ajuntament de la Vila Joiosa, telèfon 96 / 685 10 01

AJUNTAMENT DE LA VILA JOIOSA